

risk assessment (IES/ISO 31010: 2009, ITD)]. Kyiv: Minekonom-rozvytku Ukrainy, 2015.

Onlain-servis dlia heneratsii vypadkovykh chysel Random.org. <http://www.random.org/>

Onlain-symulator Pivnoi hry (The Beer Game). <https://www.masystem.se/MA-system-Consulting/Play-The-Beer-Game>

"Risk Management – Code of Practice". British Standard. BS 31100:2008 (2008).

"Risk management – Risk assessment techniques". International Standard. IEC/ISO 31010 (2009).

"Supply Chain Risk Leadership Council, Supply Chain Risk Management: A Compilation of Best Practices". <http://www.scr->

[ic.com/articles/Supply_Chain_Risk_Management_A_Compilation_of_Best_Practices_final\[1\].pdf](http://www.scr-ic.com/articles/Supply_Chain_Risk_Management_A_Compilation_of_Best_Practices_final[1].pdf)

Skitsko, V. I. "Ryzhky-menedzhment v suchasnykh lantsiuhakh postachannia" [Risk management in modern supply chains]. *Ekonomika pidpryemstva: suchasni problemy teorii ta praktyky*. Odesa: Atlant, 2017. 141-142.

Vitlinskyi, V. V., and Velykoivanenko, H. I. *Ryzykologhiia v ekonomitsi ta pidpryemnytstvi* [Risk in economics and entrepreneurship]. Kyiv: KNEU, 2004.

Vitlinskyi, V. V., and Verchenko, P. I. *Analiz, modeliuvannia ta upravlinnia ekonomichnym ryzykom* [Analysis, modeling and management of economic risk]. Kyiv: KNEU, 2000.

УДК 330.131.7:338.43

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

©2018 РУДЕНКО М. В.

УДК 330.131.7:338.43

Руденко М. В. Управління ризиками підприємств аграрного сектора

Мета статті полягає в розробці принципів та послідовності процесів управління ризиками сучасних підприємств аграрного сектора шляхом встановлення ключових елементів системи та їх характеристики з урахуванням можливої асиметрії інформації. Доведено, що процес управління ризиками здійснюється шляхом їх ідентифікації, аналізу, оцінювання та обробки з подальшим визначенням необхідності нівелювання наслідків. Деталізовано кожну складову процесу управління ризиками та запропоновано конкретні дії менеджменту аграрних підприємств з мінімізації наслідків настання непередбачуваних подій. Доведено необхідність розробки та складання на агропідприємствах внутрішнього положення (настанови) щодо управління ризиками із запропонованою автором структурою та формою як внутрішнього нормативного документа – стандарту підприємства, що дозволить мати задокументовану основу управління ризиками в межах окремого суб'єкта господарювання та посилить ефективність нівелювання наслідків настання непередбачуваних подій. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є проведення аналізу та порівняння методів загального оцінювання та обробки ризиків залежно від їх видів та форм впливу з детальним описом переваг, недоліків та можливостей застосування на підприємствах аграрного сектора економіки.

Ключові слова: управління ризиками, аграрне підприємство, ефективність, процес, невизначеність.

Рис.: 1. Бібл.: 13.

Руденко Микола Вікторович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій, Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» (вул. В. Чорновола, 164, Черкаси, 18028, Україна)

E-mail: mykola_rudenko@ukr.net

УДК 330.131.7:338.43

Руденко Н. В. Управление рисками предприятий аграрного сектора
Цель статьи заключается в разработке принципов и последовательности процессов управления рисками современных предприятий аграрного сектора путем установления ключевых элементов системы и их характеристики с учетом возможной асимметрии информации. Доказано, что процесс управления рисками осуществляется путем их идентификации, анализа, оценки и обработки с последующим определением необходимости нивелирования последствий. Детализирована каждая составляющая процесса управления рисками и предложены конкретные действия менеджмента аграрных предприятий по минимизации последствий наступления непредвиденных ситуаций. Доказана необходимость разработки на агропредприятиях внутреннего положения (инструкции) по управлению рисками с предложенной автором структурой и формой как внутреннего нормативного документа – стандарта предприятия, что позволит иметь задокументированную основу управления рисками в рамках отдельного субъекта хозяйствования и усилит эффективность нивелирования последствий наступления непредвиденных ситуаций. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является проведение анализа и сравнение методов общей оценки и обработки рисков в зависимости от их видов и форм воздействия с подробным описанием преимуществ, недостатков и возможностей применения на предприятиях аграрного сектора экономики.

Ключевые слова: управление рисками, аграрное предприятие, эффективность, процесс, неопределенность.

Рис.: 1. Библ.: 13.

Руденко Николай Викторович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента и информационных технологий, Черкасский учебно-научный институт ГБУЗ «Университет банковского дела» (ул. В. Чорновола, 164, Черкассы, 18028, Украина)

E-mail: mykola_rudenko@ukr.net

UDC 330.131.7:338.43

Rudenko M. V. The Risk Management of the Agrarian Sector Enterprises
The article is aimed at developing principles and sequence of risk management processes of modern enterprises of the agrarian sector by determining key elements of the system and their characteristics, taking into account the possible asymmetry of information. It is proved that the process of risk management is carried out by the identification, analysis, evaluation, and processing with the subsequent determination of necessity for leveling the consequences. Each component of the risk management process is detailed and specific actions of the management of agrarian enterprises to minimize the consequences of unexpected situations are proposed. The necessity of development of the internal position (instructions) on risk management with the structure and the form proposed by the author as internal normative document as a standard for enterprise is proved, that will allow to have the documented basis of risk management within a separate economic entity and will strengthen the effectiveness of leveling consequences of occurrence of unforeseen situations. Prospect for further research in this direction is analysis and comparison of methods of general assessment and treatment of risks depending on their types and forms of exposure, with a detailed description of advantages, disadvantages, and possibilities of application at the enterprises of the agrarian sector of economy.

Keywords: risk management, agrarian enterprise, efficiency, process, uncertainty.

Fig.: 1. Bibl.: 13.

Rudenko Mykola V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Information Technologies, Cherkasy Research Institute SHEE «Banking University» (164 V. Chornovola Str., Cherkasy, 18028, Ukraine)

E-mail: mykola_rudenko@ukr.net

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства аграрного сектора економіки стикаються з проблемою невизначеності, тобто ризиками, які можуть впливати на механізми функціонування підприємства та можливості досягнення поставленої мети. Звичайно, цілі підприємства можуть мати різну направленість, проте задля зменшення негативного впливу ризиків ними необхідно керувати. Управління ризиками сприяє виваженому та обґрунтованому прийняттю рішень в умовах невизначеності щодо настання подій чи обставин, які можуть суттєво впливати на обрану доктрину розвитку підприємства.

Діяльність будь-якого підприємства незалежно від організаційно-правової форми, галузі функціонування, форми власності та підпорядкування пов'язана з ризиками. Управління ризиками здійснюється шляхом їх загального оцінювання з подальшим визначенням необхідності нівелювання наслідків. Управляти ризиками можна лише до певної міри, оскільки досить складно з високою точністю виявити всі можливі загрози функціонуванню. Підприємства аграрної сфери економіки традиційно належать до особливо ризикових, оскільки, окрім внутрішніх факторів ризику, додається суттєвий зовнішній контекст, який багато в чому визначається погодними умовами [1, с. 171–172].

Вагомий внесок у розв'язання проблем управління ризиками підприємств зробили такі вітчизняні вчені-економісти: З. Варналій, В. Віталінський, В. Гранатуров, І. Грішова, О. Донець, В. Кравченко, О. Кондратюк, Ю. Коновалов, А. Мазаракі, С. Марущак, І. Чуприна, О. Шепеленко [2–8] та багато інших. Ризиковість діяльності підприємств аграрного сектора економіки розглядається в наукових працях І. Дибач, В. Жмуденко, В. Кардаша, Ю. Лупенка, В. Месель-Веселяка, А. Минки, С. Навроцького [9–12]. Враховуючи напрацювання вищезазначених науковців, зауважимо, що питання обґрунтування процесів управління ризиками сучасних підприємств аграрного сектора в умовах швидкої та постійної зміни середовища функціонування є недостатньо дослідженими і потребують додаткової уваги з боку наукової спільноти.

Метою статті є розробка принципів та послідовності процесів управління ризиками сучасних підприємств аграрного сектора шляхом встановлення ключових елементів системи та їх характеристика з урахуванням можливої асиметрії інформації, а також окреслення загальних підходів, при дотриманні яких управління ризиками стає більш ефективним.

Методологія управління ризиком передбачає застосування логічних та обґрунтованих методів аналізу, які здійснюються на систематичній основі та дозволяють обмінюватися інформацією, визначати оточення підприємства, моніторити, ідентифікувати, аналізувати, оцінювати та обробляти можливі ризики. Управління ризиком викликано необхідністю відповіді на можливі варіанти негативних наслідків для

підприємства, а саме: відповісти на питання, що може трапитися після ідентифікації ризику і чому, які можливі наслідки, яка ймовірність настання кризових ситуацій, які чинники можуть пом'якшити наслідки кризи, чи є рівень ризику допустимим і яким чином уникати його в майбутньому?

Виявлення та оцінювання ризику дозволяє керованому складу підприємства краще розуміти природу ризиків та їх ступінь впливу на досягнення цілей організації, а також перевірити дієвість та результативність вже запроваджених заходів з мінімізації негативних наслідків оточення підприємства. Вищезазначене потребує обґрунтування та опису послідовності процесів управління ризиками сучасних підприємств аграрного сектора, виділення ключових елементів та аналізу складових системи з урахуванням можливої асиметрії інформації, що представлено на *рис. 1*.

Першою складовою процесу управління ризиками сучасного агропідприємства є ідентифікація ризику, яка представляє собою процес виявлення, усвідомлення та реєстрування можливих критичних ситуацій. Ідентифікація необхідна для окреслення та моделювання ситуацій, які можуть виникнути внаслідок настання непередбачуваних подій. Після ідентифікації ризику підприємство, в особі керівника або відповідальної особи, має визначитися з можливими засобами контролю, залучення необхідного персоналу, виявлення структурних особливостей ризику та ступеня ймовірності його настання тощо.

Ідентифікація передбачає визначення причин ризику та джерел його утворення, а також обставин, за яких можливий матеріальний вплив на аграрне підприємство та виявлення характеру цього впливу. Ідентифікація ризику має базуватися на історичних даних, теоретичному аналізі, інформаційних та експертних оцінках і враховувати інтереси зацікавлених сторін. До методів ідентифікації ризику відносять аналіз хронологічних даних, методи групової роботи, методи індуктивного мислення, «мозкової атаки», «Дельфі», HAZOP та багато інших. Важливою складовою ідентифікації ризику є людський та організаційний чинники, а також технічні та програмні засоби обробки інформації.

Аналізування ризику необхідне для поглиблення розуміння його природи та отримання вихідних даних для його оцінювання, а також прийняття управлінських рішень щодо стратегій та методів обробки ризику. Процедура аналізу передбачає визначення наслідків та ймовірностей настання ризикових подій через механізми наявних засобів контролю за для виявлення можливого рівня ризику для підприємства.

У процесі аналізу ризику досліджуються причини, джерела та ймовірність його появи з розглядом можливих наслідків. Звісно, врахувати всі чинники (як зовнішні так і внутрішні) надзвичайно складно, оскільки у підприємства є багато цілей, звідки вини-

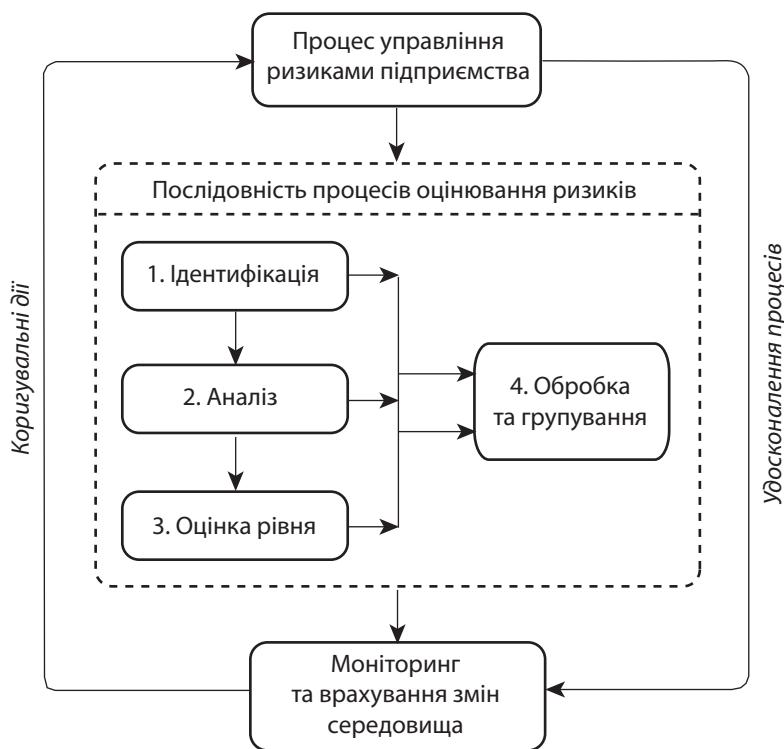

Рис. 1. Процес управління ризиками підприємств аграрного сектора

Джерело: складено за [13].

кає безліч наслідків, проте є можливість перевірити наявні засоби контролю ризиків та визначити їх результативність.

Завданням аналізу є визначення рівня ризику. Існує значна кількість методів аналізу ризиків, більшість з яких передбачає кількісне оцінювання потенційних наслідків, які можуть виникнути за умови настання подій чи обставин. Методи аналізу ризику можуть бути якісними, кількісними чи напівкількісними. Використання методів аналізу залежить від конкретних випадків застосування, наявності даних для обробки, потреб підприємства щодо прийняття рішень тощо.

Якісні методи аналізу дозволяють визначити рівень значущості виявленого в процесі аналізу ризику, який позначається як «високий», «середній» або «низький». У процесі використання якісних методів поєднується ймовірність та наслідок події з подальшою оцінкою рівня ризику, який є результатом аналізу якісних критеріїв. Для узагальнення та опису різних рівнів ризику доцільно використовувати матрицю у вигляді таблиці для оцінки рівня загрози від низького до високого.

Кількісні методи дозволяють обчислювати рівень ризику в конкретних одиницях виміру, оцінюючи практичне значення наслідків та ймовірностей подій за певними формулами. За умови повного кількісного аналізування ризиків необхідно усвідомлювати, що обчислені значення ризику є лише оцінкою

його ймовірності. Результати кількісного аналізу при визначенні величини ризику за можливістю доцільно оформляти у вигляді розподілення ймовірності за діапазоном наслідків. Використання кількісних методів аналізу ризику не завжди є можливим, оскільки існує певна обмеженість та недостовірність інформації, недостатність даних, значні (неокупні) витрати на проведення, брак спеціалістів тощо. За вищеперелічених умов доцільним може бути використання напівкількісних чи якісних методів ранжування ризиків.

Використання напівкількісних методів аналізу ризиків передбачає застосування числових шкал оцінювання наслідків та ймовірностей настання подій, що дозволяє розрахувати рівень ризику за визначеною формулою. Вищезазначені цифрові рейтингові шкали часто підтримуються аналізом історичних та контекстних даних. Шкали оцінювання можуть бути лінійними або логарифмічними, що впливає на вибір формул для розрахунку ризику. Напівкількісні методи аналізу ризиків за своєю природою є менш точними, ніж кількісні методи, тому побудований рейтинг має враховувати відносну нестачу точності.

Деталізований аналіз можливих наслідків настання непередбачуваних подій окреслює характер і тип впливу, який здатна здійснити конкретна подія чи обставина на діяльність агропідприємства. Звичайно, різні події здатні здійснювати вплив різної величини та можуть позначитися як на окремих аспектах діяльності підприємства, так і на функціонуванні останнього в цілому. Безпосередній аналіз на-

слідків настання ризику може здійснюватися як за допомогою простого опису результатів аналізу, так і докладного кількісного моделювання вразливості підприємства.

У процесі дослідження доведено, що ризики необхідно ранжувати залежно від ступеня можливого впливу на аграрне підприємство. Метою ранжування є виявлення найнебезпечніших ризиків для підприємства та акумуляція ресурсів для їх нівелювання, проте недостатня увага до несуттєвих ризиків може призвести до значних втрат, оскільки незначні ризики можуть мати значний сумарний ефект.

Одним із складових елементів аналізу ризиків є опис невизначеності, який передбачає знаходження відхилення або неточності результатів аналізу внаслідок зміни параметрів системи, які використовувалися для визначення результатів настання непередбачуваних подій. Паралельно з описом невизначеності необхідно проводити аналіз чутливості підприємства до змін середовища функціонування. Аналіз чутливості передбачає визначення розміру та значення величини ризику залежно від зміни окремих параметрів системи та використовується для ідентифікації даних, які повинні бути точними, і даних, які менш чутливі до зміни точності, тому менше впливають на загальну точність результату. Зазвичай метою будь-якого підприємства є посилення точності аналізу ризиків, тому ідентифікація невизначеності та окреслення ступеня важливості окремих елементів системи за їх впливом на результат аналізу є важливою складовою загальної системи управління ризиками.

Визначення характеру та ступеня невизначеності залежать від повноти наявної інформації щодо настання ризику, який розглядається. Як правило, невизначеність зумовлена низкою якістю вихідної інформації та зібраних даних про ідентифікований ризик. Невизначеність притаманна як зовнішньому, так і внутрішньому середовищу підприємства, тому зібрані дані не завжди виступають надійною основою для прогнозування настання ризику. Відповідальні особи, які займаються оцінюванням ризику, мають враховувати тип і характер невизначеності та зважати на можливі наслідки їх впливу на вірогідність настання аналізованої події.

Результатом аналізу ризику є виявлення його рівня, який може бути незначним, при високій ймовірності настання; значним, з низькою ймовірністю; або середній, проміжний варіант. Вважаємо за доцільне здійснювати аналіз ризиків з різною ймовірністю настання окремо, оскільки механізми протидії часто суттєво різняться. Аналіз наслідків ризиків передбачає:

- ✦ зіставлення наслідків настання події з початковими цілями підприємства;
- ✦ коригування засобів контролю за настанням ризиків на предмет їх дієвості та ефективності;

- ✦ розгляд безпосередніх наслідків та виявлення шляхів їх мінімізації;
- ✦ систематизацію вторинних ризиків та їх наслідків (разом із чинниками, що їх спричинили), які здійснили опосередкований вплив на діяльність підприємства.

Оцінювання ризиків зазвичай передбачає використання декількох загальних підходів, які можна застосовувати як окремо, так і в сукупності. Перший підхід базується на екстраполяції ймовірності настання ризику: якщо на базі хронологічних даних була ідентифікована ситуація чи подія, яка мала місце в минулому, то є доволі висока ймовірність того, що вищезазначена подія може повторитися з певним часом. Умовою застосування підходу екстраполяції ризиків є незмінність типу підприємства, його системи та стандартів функціонування. Проте якщо агропідприємство зіштовхується із ризиком вперше, то ефективність застосування підходу екстраполяції ризиків є сумнівною, проте якщо подія, ситуація чи обставина ніколи не виникали, ніхто не може припустити, що вони не виникнуть у майбутньому.

Другий підхід до оцінювання ризиків передбачає використання прогнозних методів, а саме: метод Дельфі, попереднє аналізування небезпечних чинників (РНА), метод HAZOP, загальне оцінювання екологічного ризику, методика SWIFT, аналізування першопричин (RCA) і т. ін. За відсутності хронологічних, статистичних та інших даних, якими можуть оперувати експерти, необхідно аналізувати фактичну діяльність аграрного підприємства на дату оцінювання ризику. При оцінюванні ймовірності відмов устаткування чи техніки внаслідок їх старіння доцільним є застосування методів імітаційного моделювання, які базуються на обчислюванні впливів невизначеностей.

Як основу кількісного оцінювання ризиків можна використовувати експертні висновки, які, в теорії, ґрунтуються на повному охопленні статистичних, хронологічних, експериментальних і фактичних даних по підприємству, з урахуванням аналітичної та специфічної інформації щодо об'єкта оцінювання.

Оцінювання ризику ґрунтується на проведенню аналізу настання непередбачуваних подій, включає економічні, соціальні, правові, техніко-технологічні, фінансові та інші складові, які служать вихідними даними для прийняття рішень щодо подальших дій. Рішення можуть мати декілька складових: по-перше, чи здійснювати взагалі обробку ризику; по-друге, визначення пріоритетів обробки; по-третє, вибір черговості та напрямів обробки. Найпростіший варіант вибору рішення виокремлює ризики, які потребують обробки, від тих, які впливають на підприємство несуттєво і тому не потребують обробки. Необхідність та спосіб обробки ризику залежить від витрат і переваг, які отримує підприємство.

Обробка ризиків передбачає розділення останніх на три діапазони. Перший (верхній) діапазон включає події, настання яких є недопустимими для підприємства, тому обробка ризиків здійснюється незалежно від витрат на їх нівелювання та часу, необхідного на подолання наслідків. Особливістю другого (середнього) діапазону є врахування витрат і можливих наслідків, що потребує збалансованого підходу до необхідності обробки ризиків. І останній третій (нижній) діапазон, у якому рівень можливого ризику занадто незначний або непомітний для підприємства, взагалі не потребує жодних заходів з обробки ризиків.

Обов'язковою умовою ефективного управління ризиками аграрних підприємств є документування процесів та складання відповідного внутрішнього положення (настанови), яке має включати такі складові елементи:

- ✦ мета та завдання управління ризиками;
- ✦ характеристика оточення аграрного підприємства з урахуванням бізнес-середовища;
- ✦ встановлення критеріїв ризику (з обов'язковою деталізацією);
- ✦ методологія оцінювання ризиків (обмеження, припущення, обґрунтування гіпотез);
- ✦ процедури ідентифікації ризиків (критичні припущення, джерела, вірогідність);
- ✦ результати аналізування, оцінювання та обробки (чутливість, вірогідність настання);
- ✦ моніторинг результатів, коригувальні дії, висновки та рекомендації.

ВИСНОВКИ

На базі проведених досліджень було розроблено послідовність процесів управління ризиками сучасних підприємств аграрного сектора шляхом встановлення ключових елементів системи та їх опису. Доведено, що управління ризиками здійснюється шляхом їх ідентифікації, аналізу, оцінювання та обробки з подальшим визначенням необхідності нівелювання наслідків.

Таким чином, використання на практиці запропонованих автором принципів та послідовності процесів управління ризиками сучасних підприємств аграрного сектора дозволить:

- ✦ покращити розуміння ризиків та їх впливу на функціонування аграрного підприємства;
- ✦ оперативно надавати актуальну інформацію щодо виявлених ризиків керівному складу організації;
- ✦ ідентифікувати дестабілізуючі чинники, які впливають на виникнення критичних ситуацій, та виявити слабкі місця в системі управління ризиками;
- ✦ поліпшити загальне розуміння ризиків для обрання ефективних варіантів їх обробки;
- ✦ встановити пріоритети обробки ризиків за вагомістю впливу на діяльність підприємства;

- ✦ визначити форми обробки ризиків та ранжувати їх залежно від ступеня можливого впливу на аграрне підприємство;
- ✦ запобігати інцидентам повторення ризиків завдяки виявленню причин та розслідуванню наслідків настання непередбачуваних подій.

За результатами дослідження доведено необхідність розробки та складання на агропідприємствах внутрішнього положення (настанови) щодо управління ризиками із запропонованими автором структурою та формою як внутрішнього нормативного документа – стандарту підприємства, що дозволить мати задокументовану основу управління ризиками в межах окремого суб'єкта господарювання та посилить ефективність нівелювання наслідків настання непередбачуваних подій.

У подальших дослідженнях планується провести аналіз і порівняння методів загального оцінювання та обробки ризиків залежно від їх видів та форм впливу з детальним описом переваг, недоліків та можливостей застосування на підприємствах аграрного сектора економіки. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Руденко М. В.** Формування концепції ризик-менеджменту аграрних підприємств. *Вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки.* 2017. № 26 (1). С. 171–175.
- 2. Вітлінський В. В., Великоіваненко П. І.** Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. Київ: КНЕУ, 2004. 480 с.
- 3. Гаряга Л. О.** Кредитний ризик: ідентифікація, класифікація та методи оцінки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України.* 2006. Т. 17. С. 318–329.
- 4. Гранатуров В. М., Шевчук О. Б.** Ризики підприємницької діяльності: проблеми аналізу. Київ: Зв'язок, 2000. 160 с.
- 5. Гришова І. Ю., Гнатєва Т. М.** Управління ризиками у контексті стратегії антикризового управління. *Український журнал прикладної економіки.* 2016. Том 1. № 3. С. 32–40.
- 6. Кондратюк О. І.** Вплив ризиків на господарську діяльність підприємства. *Актуальні проблеми економіки.* 2013. № 3. С. 78–82.
- 7. Коновалов Ю. О., Миронов О. В.** Система управління ризиками: поняття, функції, компоненти. *Інноваційна економіка.* 2013. № 9. С. 127–132.
- 8. Марущак С. М., Єфімова Г. В., Пащенко О. В.** Оцінка та управління підприємницькими ризиками: навч. посіб. Херсон: Олді-плюс, 2014. 296 с.
- 9. Дибач І. Л., Кіпрєєва О. Ю.** Методичні передумови управління ризиками в аграрному виробництві. *Вісник аграрної науки Причорномор'я.* 2010. Вип. 2. С. 95–108.
- 10. Жмуденко В. О.** Особливості управління ризиками в аграрній сфері. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2015. Вип. 3. С. 55–61.
- 11. Лупенко Ю. О.** Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. Київ: ІАЕ, 2012. 182 с.

12. Навроцький С. А. Систематизація ризиків сільськогосподарських підприємств. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2008. № 105. С. 17–20.

13. ДСТУ ISO 31000:2014 «Менеджмент ризиків. Принципи та керівні вказівки» (ISO 31000:2009, IDT). Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2015. 32 с.

REFERENCES

DSTU ISO 31000:2014 «Menedzhment ryzykiv. Pryntsyepy ta kerivni vkazivky» (ISO 31000:2009, IDT) [DSTU ISO 31000: 2014 «Risk Management. Principles and guidelines" (ISO 31000:2009, IDT)]. Kyiv: DP «UkrNDNTs», 2015.

Dybach, I. L., and Kiprieieva, O. Yu. "Metodychni peredumovy upravlinnia ryzykamy v ahrarnomu vyrobnytstvi" [Methodical prerequisites for risk management in agrarian production]. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomia*, no. 2 (2010): 95-108.

Hariaha, L. O. "Kredytnyi ryzyk: identyfikatsiia, klasyfikatsiia ta metody otsinky" [Credit risk: identification, classification and valuation methods]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*. Vol. 17 (2006): 318-329.

Hranaturov, V. M., and Shevchuk, O. B. *Ryzyky pidpryemnytskoi diialnosti: problemy analizu* [Business risks: analysis problems]. Kyiv: Zviazok, 2000.

Hryshova, I. Yu., and Hnatieva, T. M. "Upravlinnia ryzykamy u konteksti stratehii antykrizovoho upravlinnia" [Risk Management in the Context of the Anti-crisis Management Strategy]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*. Vol. 1, no. 3 (2016): 32-40.

Kondratiuk, O. I. "Vplyv ryzykiv na hospodarsku diialnist pidpryemstva" [Influence of risks on business activity of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3 (2013): 78-82.

Konovalov, Yu. O., and Myronov, O. V. "Systema upravlinnia ryzykamy: poniattia, funktsii, komponenty" [Risk Management System: Concept, Functions, Components]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 9 (2013): 127-132.

Lupenko, Yu. O. *Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku* [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine for the period till 2020]. Kyiv: IAE, 2012.

Marushchak, S. M., Yefimova, H. V., and Pashchenko, O. V. *Otsinka ta upravlinnia pidpryemnytskymi ryzykamy* [Assessment and management of business risks]. Kherson: Oldi-plus, 2014.

Navrotskyi, S. A. "Systematyzatsiia ryzykiv silskohospodarskykh pidpryemstv" [Systematization of the risks of agricultural enterprises]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 105 (2008): 17-20.

Rudenko, M. V. "Formuvannia kontseptsii ryzyk-menedzhmentu ahrarnykh pidpryemstv" [Formation of the concept of risk management of agrarian enterprises]. *Visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Ser. : Ekonomichni nauky*, no. 26 (1) (2017): 171-175.

Vitlinskyi, V. V., and Velykoivanenko, P. I. *Ryzykolojiia v ekonomitsi ta pidpryemnytstvi* [Riskology in economics and entrepreneurship]. Kyiv: KNEU, 2004.

Zhmudenko, V. O. "Osoblyvosti upravlinnia ryzykamy v ahrarnii sferi" [Features of risk management in the agrarian sector]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 3 (2015): 55-61.